

การเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยกิจกรรมแนะแนว

พิชญพร สมจันทร์

สาขาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อีเมล: Pitchayaporn069@gmail.com

ครรชิต แสนอุบล

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อีเมล: Pitchayaporn069@gmail.com

Received: December 13, 2021 Revised: May 10, 2022 Accepted: June 22, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาระดับความฉลาดทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (2) เปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และ (3) เปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความฉลาดทางสังคมเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2564 จำนวน 302 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2564 กลุ่มที่มีคะแนนความฉลาดทางสังคมเฉลี่ยต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 40 คน สุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือโปรแกรมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดสังคม และแบบวัดความฉลาดสังคมที่มีค่าความเชื่อมั่นฉบับเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่ามัธยฐาน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกันและเป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านความจริงใจนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านที่เหลือนักเรียนกลุ่มมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2) หลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมโดยรวมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) หลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ความฉลาดทางสังคม, กิจกรรมแนะแนว, นักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4

ENHANCEMENT OF THE SOCIAL INTELLIGENCE OF HIGH SCHOOL STUDENTS THROUGH GUIDANCE ACTIVITIES

Pitchayaporn Somjun

Faculty of Education, Srinakharinwirot University

Email: pitchayaporn069@gmail.com

Kanchit Saenubol

Faculty of Education, Srinakharinwirot University

Email: pitchayaporn069@gmail.com

Abstracts

The purposes of this research are as follows: (1) to study the level of social intelligence among Mathayomsuksa Four students; (2) to compare the social intelligence of the experimental group students before and after participating in guidance activities; and (3) to compare the social intelligence of the students after participating in guidance activities among the experimental and control groups. The sample group used in the study of social intelligence was randomized, with 302 Mathayomsuksa Four students in Triam Udom Suksa School in the 2021 academic year. The sample group used to enhance social intelligence were Mathayomsuksa Four students studying in two groups and with average social intelligence score lower than the 25th percentile. The research instruments were a program of guidance activities to enhance the social intelligence of Mathayomsuksa Four students and the social questionnaires with a reliability of 0.94. The data were analyzed by mean, standard deviation and a t-test. The research results were as follows: (1) the overall social intelligence of Mathayomsuksa Four students was at a moderate level; (2) after participating in the guidance activity, the students in the experimental group had a statistically significant higher score than before the experiment at a level of .05; and (3) after participating in the guidance activities, the experimental group students had statistically significantly higher scores than the control group at a level of .05.

Keywords: Social intelligence, Guidance activities, High School students

บทนำ

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ มีความสุขในการดำเนินชีวิต เป็นที่รักของคนรอบข้างนั้นจำเป็นต้องมี “ความฉลาดทางสังคม” (Social Quotient : SQ) เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญกว่า 96% ของพ่อแม่ในยุคนี้หันมาให้ความสำคัญกับการอยู่รอดในสังคมอย่างมีความสุขมากกว่าการสร้างอัจฉริยภาพทางสติปัญญาและอารมณ์ นั่นหมายถึงการมีสุขภาพจิตดี มีน้ำใจ ไม่ก้าวร้าว สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมถึงการรู้จักเอาตัวรอดโดยไม่เอาเปรียบใคร และไม่ถูกใครเอาเปรียบด้วย ทั้งหมดนี้ คือ ความฉลาดทางสังคม ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่สนับสนุนให้ประสบความสำเร็จและมีชีวิตที่มีความสุข (พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์, 2559)

ความฉลาดทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลในการเข้าสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างกลมกลืน และมีความสุข รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เข้ากับผู้อื่นได้ดี และทำให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมทั้งมีทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในทุกสถานการณ์ (Daniel Goleman, 2006) Albrecht (2009) กล่าวว่า เมื่อมีความฉลาดทางสังคม จะส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการยอมรับสิ่งที่ผู้อื่นเป็น สามารถแสดงความสนใจและสงสัยเกี่ยวกับโลกโดยทั่วไปว่าเป็นอย่างไรบ้าง และเกิดอะไรขึ้นสนใจความสนใจของคนอื่น พยายามทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิด ความต้องการของคนอื่น มีความสำนึกผิดชอบชั่วดีต่อสังคม คิดก่อนพูด ไม่ตัดสินคนในทันทีทันใด ตัดสินพิจารณาอย่างเป็นกลาง ไม่กลัวที่จะยอมรับว่าตัวเองผิด ประเมินอย่างถี่ถ้วน และพูดคุยกับคนอื่นเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อจำเป็น สามารถสนองต่อความต้องการและความปรารถนาของคนอื่นได้ จริงใจและซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น ปรับตัวได้ดีและรวดเร็วในสถานการณ์ต่างๆ ในสังคม และเปิดตัวต่อประสบการณ์ความคิดคุณค่าใหม่ ความฉลาดทางสังคม เป็นความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น เป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นเพื่อสร้างความสำเร็จในชีวิต ผู้ที่มีความฉลาดทางสังคมจึงเป็นผู้ที่พัฒนาด้านให้มีทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือ และสามารถทำงานร่วมกันได้ในสังคม ความฉลาดทางสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคล เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม นอกเหนือจากความฉลาดทางเชาว์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ เพราะหากบุคคล มีความรู้ความสามารถ แต่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ขาดความรับผิดชอบ ไม่สามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ ก็จะทำให้บุคคลไร้ซึ่งความสุขเมื่อต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม (คณิตพันธ์ ทองสืบสาย, 2552) บุคคลที่มีความฉลาดทางสังคมสูงจะสามารถดึงดูดให้บุคคลอื่นอยากเข้าใกล้ มีพฤติกรรมเกื้อกูลและมีจิตบริการได้รับการยอมรับและชื่นชมจากบุคคลรอบข้าง ในขณะที่บุคคลที่มีความฉลาดทางสังคมต่ำ จะรู้สึกด้อยค่า หงุดหงิดอยู่กับความเครียดของตนเอง ล้มเหลวในการมี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีพฤติกรรมรุนแรงเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม Albrecht (2009)

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของ กาญจน์กมล สุวิทยารัตน์ (2557) เรื่อง การศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบัน อุดมศึกษาภาคใต้ และงานวิจัยของ ดุษฎี เล็บขาว (2560) เรื่อง การพัฒนาเขาวนสังคมของนักเรียนวัยรุ่นโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ ซึ่งใช้คำว่า เขาวนสังคม แทนคำว่า ความฉลาดทางสังคม งานวิจัยทั้งสองฉบับนี้ยืนยันได้ว่าการให้คำปรึกษามีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางสังคมได้ เป็นอย่างดี แต่พบว่างานวิจัยสำหรับการพัฒนาความฉลาดทางสังคมด้วยวิธีการใช้กิจกรรมแนวนั้นยังมีจำนวนน้อย กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวว่า กิจกรรมแนวนั้น เป็น กิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริม พัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมาย คิดแก้ปัญหา วางแผน กำหนดเป้าหมายของตนทั้งในเรื่อง การศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม ปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า กิจกรรมแนวนั้นสามารถนำมาใช้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่น งานวิจัยของ มิเรียม ชื่นสุวรรณ (2554) ที่ศึกษาผลการใช้กิจกรรมแนวนั้นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้กิจกรรมแนวนั้นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านสังคมมีทักษะชีวิตด้านสังคมสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมแนวนั้นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองที่ใช้กิจกรรมแนวนั้นเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตด้านสังคม มีทักษะชีวิตด้านสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โรงเรียนเตรียมอุดมมีเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนในด้านคุณภาพของผู้เรียนว่าผู้เรียนควรได้รับ การพัฒนาด้านวิชาการควบคู่กับการมีทักษะชีวิตที่ดี มีการปรับตัวไปตามวัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกัน (โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา, 2563) ซึ่งนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) รับนักเรียนจากทั้งประเทศ ดังนั้นการเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาเดียวกันแต่มาจากทั่วประเทศไทย ทำให้นักเรียนต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก จากการสำรวจจากการเก็บข้อมูลของงานแนวนั้นพบว่านักเรียนมากกว่าร้อยละ 30 ที่ต้องมาจากต่างจังหวัดและพักอาศัยคนเดียว พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2561) อธิบายทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของ ของ Erik H. Erikson ว่านักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยนี้เป็นการแสวงหาอัตลักษณ์ของแต่ละคน ซึ่งเอกลักษณ์ที่สำคัญของวัยนี้คือการเสริมสร้างความรับผิดชอบ ความรู้สึกไว้วางใจและมั่นใจในตนเอง ซึ่งรากฐานของความรับผิดชอบ และเสริมสร้างความรู้สึกดังกล่าวนั้นมาจากการอบรมของบิดามารดา หากวัยนี้ไม่ได้รับการตอบสนองที่ดีอาจจะส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาทางสังคมที่ไม่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ มากมาย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ด้วยการใช้กิจกรรมแนวนั้นที่พัฒนาตามแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครอบคลุมองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมตามแนวคิดของ Albrecht

(2009) เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมให้นักเรียนจนสามารถปรับตัวได้และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว
3. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,500 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความฉลาดทางสังคมเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2564 จำนวน 302 คน ที่ได้มาจากการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) แล้วสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลาก และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมโดยกิจกรรมแนะแนว เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2564 ได้มาจากรายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ที่มีคะแนนความฉลาดทางสังคมเฉลี่ยต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 40 คน สุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุมจำนวน 1 กลุ่ม

2. แบบแผนการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Design) โดยแบบแผนการทดลองมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้มาจากการสุ่มอย่างละ 1 กลุ่ม ทำการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลองทั้งสองกลุ่ม (Non-randomized Control Group Pretest- Posttest Design) (พรณี สิกิวัฒน์, 2558)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบวัดความฉลาดทางสังคม

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบวัดความฉลาดทางสังคมตามขั้นตอนการสร้างแบบวัดโดยเริ่มจาก ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความฉลาดทางสังคม โดยผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของ (Albrecht,

2009) ให้ครอบคลุม 5 องค์ประกอบ จากนั้นนำแบบวัดไปให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรพิจารณาความเหมาะสมด้านเนื้อหา วัดคุณสมบัติ และวิธีดำเนินการ แล้วนำมาหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 พร้อมกับปรับปรุงข้อคำถามตามที่ได้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นดำเนินการหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยนำแบบวัดที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item – Total Correlation) คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปได้ข้อคำถามทั้งหมด 42 ข้อ มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (α – Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีคุณภาพแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ครั้งที่	เรื่องที่จะพัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิคที่ใช้
1	การปฐมนิเทศ (การสร้าง สัมพันธภาพ)	1. เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่าง นักเรียนกับผู้วิจัยและระหว่างที่เข้าร่วม กิจกรรม 2. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบาย ความหมาย ความสำคัญและประโยชน์ ของการมีความฉลาดทางสังคม 3. เพื่อให้ชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดของการจัดกิจกรรม วัน เวลา จำนวนครั้ง ระยะเวลารูปแบบ และวิธีการจัดกิจกรรม	เทคนิคที่ใช้ : การอภิปราย
2	ความชัดเจน	1. เพื่อให้นักเรียนสามารถตั้งเป้าหมาย ในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของ ตนเองอย่างชัดเจน 2. เพื่อให้นักเรียนมีเป้าหมายและแนว ทางปฏิบัติในการพัฒนาความฉลาด ทางสังคมอย่างชัดเจน	เทคนิคที่ใช้ : หมวก 6 ใบ
3	ความจริงใจ	เพื่อให้นักเรียนสามารถสื่อสารเพื่อลด ความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ	เทคนิคที่ใช้ : Transactional analysis (TA) การวิเคราะห์ การติดต่อสัมพันธ์

ครั้งที่	เรื่องที่จะพัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิคที่ใช้
4	การแสดงออก	เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงออกให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และสถานการณ์ที่ตนกำลังเผชิญอยู่	เทคนิคที่ใช้ : การอภิปรายกลุ่ม
5	การแสดงออก	เพื่อให้นักเรียนมีแนวทางในการรับมือกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่อย่างเหมาะสม	เทคนิคที่ใช้ : Problem solving (การแก้ไขปัญหา)
6	ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	นักเรียนสามารถแบ่งปันแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาแก่เพื่อนได้	เทคนิคที่ใช้ : Sharing
7	ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	นักเรียนสามารถเข้าใจความรู้สึกและให้กำลังใจเพื่อนได้	เทคนิคที่ใช้ : Sharing
8	ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	นักเรียนสามารถตระหนักรู้ เข้าใจ และไวต่อความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น	เทคนิคที่ใช้ : Sharing
9	การรู้สถานการณ์	นักเรียนสามารถตระหนักรู้ เข้าใจ ในสถานการณ์ที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่	เทคนิคที่ใช้ : การอภิปรายกลุ่ม
10	ปัจจัยนิเทศ	1. นักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปความคิดเห็น รวมทั้งประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2. นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีความฉลาดทางสังคม	เทคนิคที่ใช้ : การอภิปรายกลุ่ม

3.2 โปรแกรมกิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโดยการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการกิจกรรมแนะแนวจากตำราหนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสร้างโปรแกรมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย จากนั้นนำโปรแกรมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการดำเนินงาน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการและเวลาที่ใช้ในการทดลอง และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นก่อนนำไปใช้ในการวิจัย โปรแกรมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมมีรายละเอียดดังนี้

4. การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากการทำแบบวัดความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 302 ฉบับ โดยคัดเลือกแบบเจาะจงนักเรียนที่มีคะแนนความฉลาด

ทางสังคมตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทม์ที่ 25 ลงมา และมีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว จำนวน 80 คน และเก็บคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) ไว้ จากนั้นได้สุ่มอย่างง่ายกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

4.2 ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมซึ่งใช้เวลาในการทดลองจำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมงระยะเวลาในกิจกรรมแนะแนว ในคาบเรียนแนะแนวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2564 ที่เป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำนวน 10 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมใช้วิธีการสอนตามปกติ

4.3 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำการทดสอบ โดยการใช้แบบวัดความฉลาดทางสังคมอีกครั้ง แล้วนำคะแนนที่ได้ทำให้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

4.4 นำคะแนนที่ได้จากก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ทั้งของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์คะแนนความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางสังคมก่อนและหลังกิจกรรมแนะแนวของกลุ่มทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติ t-test for Dependent Samples และเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางสังคม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติ t-test for Independent Samples

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาระดับความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมมี ค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$, $SD = .34$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงคือ ด้านความจริงใจ ($\bar{x} = 3.59$, $SD = .47$) ส่วนด้านที่เหลือนี้อาจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางคือด้านการแสดงออก ($\bar{x} = 3.49$, $SD = .43$) ด้านความเห็นอกเห็นใจ ($\bar{x} = 3.48$, $SD = .45$) ด้านความชัดเจน ($\bar{x} = 3.46$, $SD = .59$) และด้านการรู้สถานการณ์ ($\bar{x} = 3.44$, $SD = .40$) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางสังคม ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวของกลุ่มทดลองวิเคราะห์โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples พบว่า ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างก่อนการทดลอง และหลังการทดลองแล้วพบว่า ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	SD	t	p
ก่อนทดลอง	40	3.13	.14	-36.86*	.00
หลังทดลอง	40	4.02	.18		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังการทดลองการใช้โปรแกรมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม วิเคราะห์โดยหาค่าสถิติ t-test for independent Samples พบว่า ค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.02 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุมที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 พบว่า ค่าเฉลี่ยกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	SD	t	p
กลุ่มทดลอง	40	4.02	.18	21.73*	.00
กลุ่มควบคุม	40	3.17	.17		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมด้านความจริงใจอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านรู้สถานการณ์ ด้านการแสดงออก ด้านความชัดเจน ด้านความเห็นอกเห็นใจ และโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางนั้นสอดคล้องกับที่ พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ (2561) ได้อธิบายทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของ Erik H. Erikson ไว้ว่า ช่วงอายุ 12-20 ปี เป็นช่วงระยะวัยรุ่น (adolescent period) ที่จะเป็นขั้นการเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเองกับไม่เข้าใจตนเอง (Identity vs role confusion) เป็นระยะที่เริ่มสนใจเรื่องเพศ เข้าไปผูกพันกับสังคมและต้องการตำแหน่งทางสังคม ความรู้สึกเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเอง เข้าใจอัตลักษณ์ของตัวเอง รู้ว่าตัวเองต้องการอะไร มีความเชื่ออย่างไร และตนเองเป็นใคร หากไม่สามารถรวบรวมประสบการณ์ในอดีตได้ ก็จะไม่เข้าใจตัวเอง เกิดความสับสน และความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยดา ผดาศรี (2560) ที่ศึกษาพบว่า ระดับของความฉลาดทางสังคมนักเรียนอาชีวศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

2. จากผลของการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่พบว่า หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว ความฉลาดทางสังคมมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) อาจเป็นเพราะความฉลาดทางสังคมด้านรู้สถานการณ์ ผู้วิจัยได้นำเทคนิคสถานการณ์สมมติมาใช้ใน

การจัดกิจกรรมแนะแนว ด้านการแสดงออก ผู้วิจัยได้นำเทคนิคการสอนแบบแก้ปัญหา Problem Solving Method มาใช้ในการสอนกิจกรรมแนะแนวซึ่งช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนเอง ได้มีโอกาสพัฒนาทางด้านความคิด รวมไปถึงการแสดงออกทางความคิดซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพ (ไพศาล สุวรรณน้อย. 2558) ด้านความจริงใจ ผู้วิจัยได้นำเทคนิคการสื่อสารแบบ T.A. มาประยุกต์ใช้ โดยวิธีการตั้งคำถามและชวนสนทนาให้ประเด็นความจริงใจ ถึงประสบการณ์ที่นักเรียนเคยพบมาทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนกมล สุวิทยารัตน์ (2556) ที่ศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ พบว่า ความฉลาดทางสังคมในด้านความจริงใจของนักศึกษากลุ่มทดลอง หลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความฉลาดทางสังคมด้านความชัดเจน ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดทฤษฎีหมวก 6 ใบ โดยใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคม De Bono (1992) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหมวก 6 ใบ ช่วยสนับสนุนส่งเสริมความคิด เกิดแลกเปลี่ยนความคิด รับรู้และสามารถอธิบายความเป็นตัวเองได้อย่างชัดเจน ส่วนความฉลาดทางสังคมด้านความเห็นอกเห็นใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนแบบเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) แบ่งนักเรียนโดยการจับเป็นคู่ผลัดกันเล่าเรื่องโดยใช้เวลา 15 นาที ให้ผลัดกันเล่าและตั้งคำถามกับอีกฝ่ายว่าเพื่อนเข้าใจสิ่งที่เรารู้สึกหรือไม่ รวมทั้งสะท้อนความรู้สึกของอีกฝ่าย Lyman (1987) กล่าวว่าเทคนิคนี้เป็นเทคนิคที่สามารถนำประยุกต์กับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยประโยชน์ของการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างเพื่อน ทั้งในด้านองค์ความรู้ ทั้งการรับรู้ความรู้สึกเข้าใจเพื่อนได้มากยิ่งขึ้น ผลการใช้เทคนิคและกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิตศักดิ์ ลิ้มสุวรรณภักดิ์ (2561) ที่ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัย ผลการวิจัยพบว่า (1) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม มีความฉลาดทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความฉลาดทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (3) ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำโปรแกรมกิจกรรมแนะแนวไปใช้เสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียน ควรพัฒนาให้ครบทุกองค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ รู้สถานการณ์

การแสดงออก ความจริงใจ ความชัดเจน ความเห็นอกเห็นใจ เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผลจากการใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทำให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางสังคมสูงขึ้น ดังนั้นจึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวให้กับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่ควรคำนึงถึงบริบทของนักเรียน ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง สภาพปัญหา ความต้องการ จุดมุ่งหมาย เวลา และสถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากการจัดกิจกรรมแนะแนวต้องมีบรรยากาศที่ดีเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม

2. ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมในแบบอื่น เช่น การให้คำปรึกษารายบุคคล การให้ปรึกษากลุ่ม การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การฝึกอบรม เพื่อศึกษาว่าวิธีการดังกล่าวจะสามารถนำไปใช้เสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้มากน้อยเพียงใด

2.2 ควรติดตามผลความฉลาดทางสังคมของนักเรียนที่เข้าร่วมชุดกิจกรรมแนะแนวหลังจากจบการเข้าร่วมชุดกิจกรรมแนะแนวไปแล้ว เพื่อศึกษาความคงทนของความฉลาดทางสังคม

บรรณานุกรม

- กาญจน์กมล สุวิทยารัตน (2557). *การศึกษาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้*. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- กาญจน์กมล สุวิทยารัตน. (2556). *การศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต8, สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฏฐวีร์ นงนุช. (2552). ผลของกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้จักและเข้าใจตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดุขฎี เล็บขาว เพ็ญนภา กุลนภาตล และเพ็ญนภา เกิดพิทักษ์ (2560). การพัฒนาเยาวชนสังคมของนักเรียนวัยรุ่นโดยการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*.
- ทศนา แหมมณี. (2550). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธน ลากธนวิรุฬห์. (2562). *การศึกษาพฤติกรรมการกล้าแสดงออกโดยวิธีการน าเสนอหน้าชั้นเรียนในรายวิชาการขายตรงของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พัฒนวิชาการ*.

- ธนิตศักดิ์ ลิ้มสุวรรณทัศน์. (2560). ผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยเรือนจำบางขวาง จังหวัดนนทบุรี. วารสารพยาบาลตำรวจ, 9(1), 128 – 138.
- ธรรมรงค์ ใจสมคม. (2563). เทคนิคการสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงาน. สืบค้นจาก <https://zhort.link/nfh>
- พงศ์ดี น้อยพยัคฆ์ (2559). ความฉลาดทางสังคม กุญแจสร้างเด็กไทยยุคใหม่. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/content/593148>
- พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2561). จิตวิทยาพัฒนาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 1): กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2558). วิธีการวิจัยทางการศึกษา *Research methods in education*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- มิเรียม ชื่นสุวรรณ. (2554). ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาวิชาศึกษาศาสตร์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เยาวรักษ์ ปวงคำคง. (2548). การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ของนักเรียนชาวเขาที่อยู่ในหอพัก โรงเรียนแม่สะเรียงบริพัตรศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,ม.ป.ท.
- ฤทัย บุญมาเมือง. (2554) การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความกล้าแสดงออกในวิชานาฏศิลป์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลวัดเกตการาม จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่:เชียงใหม่.
- วิริยา ผดาศรี. (2560). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาโดยใช้โปรแกรมฝึกทักษะชีวิต. (มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สิริวรรณ ศรีพหล และพันทิพา อุทัยสุข. (2540) การสอนแบบโครงการ. นนทบุรี: สำนักเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุลักขณา ใจองอาจ. (2561) ผลของโปรแกรมกิจกรรมแนะแนว ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกประชาสรรค์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์:กรุงเทพฯ.
- Albrecht, K. (2009). *Social Intelligence: The New Science of Success*. Newyork: Hoboken Pfeiffer.
- De Bono, E. (1992). *Six Thinking Hats for Schools (Resource Book 4)*. Melbourne: VIC Hawker Brownlow Education.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Lyman, F.(1987). Think-Pair-Share:An Ending Teaching Technique. MAA-CIE Cooperative News, 1, 1-2.